

*Op ontdekking in de kleinste
provincie van Nederland*

Van vissersdorp tot paleis

Het Kasteel De Haar is
vanbinnen en vanbuiten
een echt sprookjeskasteel.

Zin in een week-
endje weg? Wij
gingen op stap in
Utrecht – niet de
stad, maar de
kleinste provincie
van Nederland.

Want die provincie heeft ook nog
wat anders te bieden dan die ene
stad.

Tekst en foto's Ilse Daems

Het is zonnig
maar bere-
koud op deze
winterse dag.
Goed ingeduf-
feld, met een
warme sjaal en dikke jas, be-
geven we ons naar het cen-

trum van Spakenburg voor
een afspraak met een plaat-
selijke gids. Ondanks de
temperatuur die tegen het
vriespunt aanleunt, staat
Lammert-Jan De Graaf ge-
kleed in slechts een trui met
daarover een hemd ons op te

wachten. “Heerlijk weertje
toch”, begroet hij ons. “Als
kind stond ik al met mijn
handen in het ijs te helpen
met de vis, ik heb het nooit
koud”, antwoordt hij als we
hem vragen of hij geen jas
moet aantrekken voor we
aan de rondleiding beginnen.
De dorpen Bunschoten en
Spakenburg zijn in de loop
der jaren door nieuwbouw-
wijken zo aan elkaar ge-
groeid dat ze samenge-
smolten zijn tot een dorp.
Officieel is het dan wel
Bunschoten-Spakenburg,
maar met elk nog hun eigen
oude dorpskern verschillen
beide erg van karakter. Bun-
schoten was een boerendorp
terwijl Spakenburg altijd een
vissersdorp is geweest.
Aan de oude scheepstimmer-
werf vertelt Lammert-Jan
fier maar met een zweempje
weemoed in zijn stem over
het vissersverleden van zijn

dorp. De oude haven bestaat
al sinds de dertiende eeuw
en werd aangelegd voor de
schepen van de Zuiderzee-
vissers. Lammert-Jan herin-
nert zich nog het prachtige
open uitzicht over het water.
Maar met de inpoldering van
de Zuiderzee – door de af-
sluitdijk – en de droogleg-
ging van wat nu Flevoland is,
veranderde niet alleen het
uitzicht drastisch, ook het
water veranderde van zout
naar zoet, wat het einde be-
tekende voor de visserij. De
vissershaven werd jachtha-
ven en de botters, de houten
vissersschepen van toen,
werden opgeknapt voor re-
creatief gebruik. Ruim een
derde van alle botters in Ne-
derland ligt in Spakenburg
voor anker. Lammert-Jan is niet te stui-
ten in zijn enthousiasme
over zijn dorp. In elke straat
blijkt er wel een familielid

van onze sympathieke gids
te wonen. In sneltempo
sleept hij ons mee langs de
visafslag, laat hij ons proe-
ven van een lekker stukje
Spakenburgs hart, een dun-
ne boterkoek die net niet he-
lemaal gaar is afgebakken en
is afgewerkt met zoete fon-
dant, en loodst ons uiteinde-
lijk binnen bij Visspecialist
de Oude Haven, want “bij
een bezoek aan Spakenburg
geen verse haring eten, dat
kan niet.”

Kraplappen en boezeroentjes

In het Museum Spakenburg
krijgen we een duidelijker
beeld van het leven van toen.
In acht verschillende panden
aan de Watersteeg worden
taferelen van het dagelijkse
leven tentoongesteld. Een
dame in traditionele kleder-
dracht neemt ons mee langs

Lammert-Jan spreekt met liefde over zijn
vissersdorp Spakenburg.

een klaslokaal, een haring-
schuur, een boerderij, een
winkelje en nog zoveel
meer.

Ondertussen vertelt ze ons
alles over de specifieke kle-
derdracht. Zo ontdekken we
dat het hemd dat Lammert-
Jan over zijn trui had aange-

trokken een traditionele
boezeroen is. Die boezeroen
van de mannen ziet er nog
comfortabel uit, maar de ka-
rakteristieke kraplap – een
brede, zeer hard gesteven
katoenen lap over de schou-
ders die de vrouwen droe-
gen – ziet er mij niet echt

Wie meer wil weten over traditionele kleder-
dracht, moet in Museum Spakenburg zijn.

praktisch uit. Hoe trek je
hier trouwens een jas over
aan als je naar buiten moet?
Toch zijn er nog steeds een
aantal oudere dames die da-
gelijks deze dracht in ere
houden.
De kraplappen hebben
meestal een bloemmotief,

maar de kleur was niet zo-
maar vrij te kiezen. Wie in
een rouwperiode zat droeg
zwart, donkerpaars of don-
kerblauw en na een jaar of
vijf een lichtere kleur paars.
Als weduwe mocht je pas te-
rug ander kleuren dragen
nadat je hertrouwde. Niet

eenvoudig om al die regeltjes
te volgen lijkt mij.

Middeleeuws en modern

Na het pittoreske Spaken-
burg belanden we in
het bruisende Amers-

De prachtige Koppelpoort van Amersfoort staat
er al sinds 1450.

foort. Weinig historische steden zijn zo goed bewaard gebleven. Zo'n vijfhonderd rijks- en gemeentelijke monumenten is de stad rijk. Een gids van de Gilde Amersfoort neemt ons op sleeptouw om er enkele bezienswaardigheden uit te pikken. En waar kunnen we een stadswandeling beter starten dan bij de Onze Lieve Vrouwetoren, niet alleen het hart van de stad, maar ook het kadastrale nulpunt, met ander woorden het geografische middelpunt van heel Nederland. Met zijn 98,33 meter hoogte heeft deze kerktoeren niet voor niets de bijnaam Lange Jan. Door het ontbreken van het schip, dat ooit instortte na een buskruitontploffing en nooit meer werd heropgebouwd, valt nog eens zo hard op hoe de op twee na hoogste toren van Nederland als een naald hoog boven de binnenstad uitsteekt. Vol goeie moed beginnen we aan de 346 treden. Hijgend en puffend lopen we voorbij de twee carillons om, boven aangekomen, onze beloning

Van Paleis Soestdijk waren we al onder de indruk, maar Kasteel De Haar is nog andere koek

van een prachtig uitzicht in ontvangst te nemen. Beneden op het plein zien we de contouren van waar ooit het schip heeft gestaan en wie een goed zicht heeft, kan bij helder weer de Domtoren van Utrecht ontwaren. Let er wel op dat je op tijd je oren toestopt: het was even schrikken toen de vliegende klepels van de klokken net toen we ernaast stonden hun riedeltje begonnen te spelen. Terug op de begane grond, met vermoeide benen en nog fluitende oren, loodst onze gids ons van het ene mooie plekje naar het volgende. Langs middeleeuwse Muurhuizen en historische grachten komen we uiteindelijk uit bij de Koppelpoort. Deze prachtige gecombineerde land- en waterpoort uit 1450 was onderdeel van de tweede stadsmuur rond Amersfoort. Binnen zijn de laatmiddeleeuwse tredaderen waarmee het waterschot kon op en neer bewegen nog intact. De gids maant ons aan om er zelf eens een rondje in te lopen. Het schot is er dan wel niet meer mee verbonden, maar met onze nog vermoeide benen van de torenbeklimming houden we het na drie stappen voor bekeken. Naast de middeleeuwse parletjes heeft de binnenstad

voor de moderne toerist ook nog wat anders te bieden. Keuze te over aan gezellige horecazaken en winkeltjes, maar ook de liefhebbers van moderne architectuur en cultuur blijven niet op hun honger. Zo is de bijzondere bibliotheek die lijkt op een auditorium zeker een bezoekje waard, of de daarnaast gelegen Kunsthal KADE die wisselende tentoonstellingen programmeert van eigentijdse kunst en cultuur. Maar ook Piet Mondriaan is hier geen onbekende. Deze pionier van de abstracte kunst zag in 1872 in Amersfoort het levenslicht. Het Mondriaanhuis, zijn geboortehuis en voormalige schooltje waar zijn vader hoofdonderwijzer was, werd ingericht als een prachtig museum dat je met diverse audiovisuele technieken meeneemt in de artistieke zoektocht van de kunstenaar. Een aanrader.

Paleis op de heuvelrug

Wat nu Paleis Soestdijk is, begon rond 1650 als een jachthuis van Cornelis De Graeff, burgemeester van

In het souterrain van Paleis Soestdijk ligt verrassend genoeg een knusse filmzaal.

Vanop de Onze Lieve Vrouwetoren heb je een mooi zicht over Amersfoort.

Amsterdam. De hofstede aan de Zoestdijk tussen Baarn en Soest werd later verkocht aan Willem III van Oranje die het liet uitbouwen tot een jacht-slot. Vervolgens diende het eeuwenlang als zomerverblijf voor de koninklijke familie. Na haar huwelijk met prins Bernhard in 1937 betrof prinses Juliana Soestdijk en zou ze er permanent blijven wonen tot aan haar dood. Toen Juliana in 1948 haar moeder Wilhelmina opvolgde als koningin, werd Paleis Soestdijk de koninklijke residentie. We lopen van kamer naar kamer door driehonderdvijftig jaar Nederlandse geschiedenis en verbazen ons over de uiteenlopende stijlen die doorheen het paleis te vinden zijn, van de rijk gedecoreerde witte zaal met z'n weelderige kroonluchters en albasten vazen tot de veel soberdere art-decovertrekken

van Juliana en Bernhard. In het souterrain zijn we gecharmeerd door de knusse filmzaal. In datzelfde souterrain loopt de tentoonstelling *Vind het uit! Wereldverbeteraars van eigen bodem*. Deze familietentoonstelling brengt grote en kleine uitvindingen van Nederlanders onder de aandacht. Wist u bijvoorbeeld dat wif een Nederlandse uitvinding is? Sinds december 2017 is Paleis Soestdijk in het bezit van de MeyerBergman Erfgoed Groep. Zij hebben nog grootse plannen, wacht dus

vooral niet te lang met een bezoek want in 2020 starten de nieuwe eigenaars met de renovatie van het paleis.

Sprookjeskasteel

Van Paleis Soestdijk waren we al onder de indruk, maar Kasteel De Haar is nog andere koek. Aan het einde van de negentiende eeuw erfte Belgisch bankier, zakenman en filantroop Baron Etienne van Zuylen van Nijvel van de Haar het zwaar vervallen domein De Haar. Wanneer de

Nee, geen kathedraal, maar de indrukwekkende Main Hall van Kasteel De Haar.

baron in Parijs Hélène de Rothschild ontmoet en even later met haar trouwt, besluit hij het familiekasteel te herbouwen. De Roermondse architect Pierre Cuypers krijgt de opdracht om de oude ruïnes te reconstrueren. Twintig jaar zal deze heropbouw in beslag nemen. Aan de buitenkant ziet dit neogotische sprookjeskasteel er al veelbelovend uit, maar wat we binnen te zien krijgen, overtreft onze verbeelding. We lopen door een verscheidenheid van kamers en kijken onze ogen uit. Van

In Paleis Soestdijk loop je door driehonderdvijftig jaar Nederlandse geschiedenis.

Piet Mondriaan zag in 1872 in dit huis in Amersfoort het levenslicht.

de rijk gedecoreerde Main Hall tot de weelderige balzaal, de pracht en praal straalt ervan af. Maar niet alle kamers hebben een neogotische inrichting. Zo heeft elke slaapkamer haar eigen karakter in een veelheid van stijlen. Thierry van Zuylen van Nijvelt van de Haar, de laatste baron die het kasteel nog in gebruik had voor het eigendom werd van de Stichting Kasteel De Haar, wilde er op die manier zeker van zijn dat zijn mondaine gasten het gevoel hadden in een particulier huis te logeren en

Uw reporter proeft een klein stukje kaas in Kaasmakerij Woerden.

niet als een gast in het zoveelste luxehotel. Ook het souterrain met de imposante keuken vol blinkende koperen potten geeft een goed idee van hoe het kasteellevens eruitzag. In die koperen potten heeft dan wel niemand voor ons een kasteelwaardig diner bereid, maar de high tea die we op het domein in het Tuynhuis als afsluiter nuttigen, smaakt er niet minder om.

Kaas van de boerenmarkt

Wie lust er niet al eens een lekker sneetje Goudse kaas op z'n boterham? Wereldberoemd zijn ze, die grote kazen in de vorm van een wiel. Eeuwenlang werden ze verhandeld in Gouda, de stad waaraan ze hun naam te danken hebben. Maar het is in de polders eromheen dat ze gemaakt worden, de *Cheese Valley*, een kleine streek van vier gemeenten waaronder ook het charmante boerenmarktstadje Woer-

Elke zaterdag is Woerden dé marktplaats om de lekkerste producten recht van de boer te kopen, ook dat stukje heerlijke Goudse boerenkaas

Eten als een koning

- **De Mandemaaker Spakenburg**
Absolute aanrader is de Spakenburgse lunch, een proeverij van koude en warme visbereidingen.
www.demandemaaker.nl
- **De Monnikendam Amersfoort**
Culinaire verwennerij in een restaurantje in de middeleeuwse wa-

terpoort op een rustige groene plek achter de stadsmuur.
www.demonnikendam.nl

- **De Saffraan, Amersfoort**
Gehuisvest in een verbouwde klipper op het water van de Eem. Gastronomische verfijning in een mooi kader. En de saffraan? Die zat in het huisaperitief.
www.desaffraan.nl
- **Greenfields, Baarn**
Ruim aanbod van eerlijke gerechten voor ieders beurs.
www.greenfields.nl
- **Bistronoom, Woerden**
Relaxte sfeer in een bistrosetting. Voor een snelle lunch, uitgebreid diner of drankje aan de bar.
www.bistronoom.nl

Slapen als een roos

- **B&B 1905, Amersfoort**
Stijlvolle B&B in het hartje van de stad. Uitgebreid ontbijt wordt op het gewenste uur naar de kamer gebracht. Vanaf 115 euro.
www.innagentienvijf.nl
- **Logement De Gaaper Amersfoort**
Complexloos hotelletje aan het marktplein midden in de historische binnenstad. Vanaf 68 euro.
www.degaaper.nl
- **Van Rossum Stadshotel, Woerden**
Met het bijhorende café

den. Nog iedere zaterdag is het Kerkplein van Woerden dé marktplaats in de regio om de allerlekkerste producten recht van de boer te kopen, ook dat stukje heerlijke Goudse boerenkaas. In het Kaaspakhuis, een prachtig gerenoveerd pand uit de jaren dertig, kunt de gids ons een blik in de keuken van het moderne kaasmaken. Zo'n zeventig ton kaas ligt hier op rekken te rijpen, een kleine 5.300 jonge kazen die regelmatig moeten gewassen en gekeerd worden. Een stevige klus als

je bedenkt dat elk wiel tot wel zestien kilogram kan wegen. En om nog wat met cijfers te gooien: in Nederland eet men per inwoner ongeveer zeventien kilogram kaas per jaar, voor een kilogram kaas heb je ongeveer tien liter melk nodig, en een melkkoe geeft gemiddeld vijftientig tot dertig liter melk per dag. Ik ben geen rekenwonder, maar dat zijn behoorlijk wat koeien voor dat dagelijkse sneetje broodbeleg. Een wiel van zestien kilogram is wat veel voor ons tweetjes, maar van dat kleinere formaatje dat we mee naar huis nemen, genieten we nog een hele week lekker na.

www.vvvspakenburg.nl
www.museumspakenburg.nl
www.vvvamersfoort.nl
www.gildeamersfoort.nl
www.amersfoortsegidsen.nl
www.kunsthakade.nl
www.mondriaanhuis.nl
www.paleissoestdijk.nl
www.kasteeldehaar.nl
www.gildewoerden.nl
www.kaaspakhuiswoerden.nl